

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

Берлач О. П.

Програмні вимоги до вивчення курсу «Основи іконографії»
Методичні рекомендації для студентів художньо-педагогічних спеціальностей

Луцьк - 2017

УДК 7. 04.737

Рекомендовано до друку

Вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

(Протокол № 4 від 20 грудня 2017 р.)

Рецензенти:

Лесик О.В. – доктор архітектури, професор кафедри образотворчого мистецтва.

Марчук В.П. – голова Волинської організації національної спілки художників України, член спілки художників України.

Берлач О. П. Програмні вимоги до вивчення курсу «Основи іконографії». Методичні рекомендації для студентів художньо-педагогічних спеціальностей / О.П. Берлач . – Луцьк.: ПВД «Твердиня» , 2017. - 18 с.

Методичні рекомендації спрямовані на поглиблене вивчення вибіркової дисципліни «Основи іконографії».

Автор дає практичні рекомендації щодо проведення оцінки за тематикою практичних занять та пропонує тематику модульних контрольних робіт і завдання для самостійної роботи студентів.

Адресовано для студентів напряму “Образотворче мистецтво”, педагогічних навчальних закладів.

УДК 7. 04.737

© Берлач О. П., 2017

Вступ до дисципліни.

Іконографія – одна з небагатьох галузей спеціальних історичних дисциплін зорового плану, предмет дослідження якої сягає в сиву давнину. Бо інші зображальні джерела, такі як фотодокументознавство, отримало статус спеціальних історичних дисциплін тільки в 60-х роках ХХ ст., хоча фотографія була винайдена ще 1839 рр. французьким художником Дагером. Що стосується кінодокументальних зйомок, то перші кінокадри побачили світ 1895-х рр., коли брати Люм'єри запатентували кіноапарат для зйомки й проєкції «фотографії, що рухається» і назвали його кінематограф. І третє візуальне джерело, що також пов'язане з технічним прогресом відеозапис – дітище другої половини ХХ ст. На відміну від іконографічних джерел кіно-фото-відео-документальні джерела зовсім по-новому відривають реальну дійсність. Вони ніби зупиняють час і фіксують навіки як окремі моменти події (фотографія), так і динаміку її розвитку (кінозйомка, відеозапис) у формі живого безпосереднього зліпка [8, с.147].

Іконографія же – це специфічна галузь спеціальних історичних дисциплін, пов'язана з мистецтвом і займається описом і вивченням різних видів візуальних джерел. Недарма сама назва «іконографія» походить від грецької *eikwn* “зображення”, “образ” і *grajw* – “пишу” [7, с. 220]. Об'єктом дослідження цієї наукової історичної дисципліни є – твори живопису графіки, скульптури та твори прикладного мистецтва. Іконографія вивчає наскельні малюнки, мініатюри, гравюри, ілюстрації, картини, портрети на папері та полотні, ікони, фрески та ін., які відносяться до різних епох і стилів, історію створення та виникнення цих різноманітних творів мистецтва, їх авторство, форми фіксації, побутування, датування, інтерпретації тощо. Вона розробляє прийоми та методи визначення достовірності історичних подій, зображених в тому чи в тому мистецькому творі з метою ефективного використання стриманих даних в історичних дослідженнях.

Як іконографія, так і кіно-фото-відео-документознавство належать до типу історичних джерел, в яких інформація зафіксована у вигляді зображення, тому що крім джерелознавці, ґрунтуючись саме на тому, що твір мистецького походження так само як і кіно-фото-відео-документ, звернуті до нашого зору, вважають останні частиною іконографії. Однак, попри зовнішню схожість, між ними існує істотна, суттєва відмінність. Малюнок, живописне полотно, графіка, скульптура – це суб'єктивний відгук на історичну реальність, трансформований в уяві митця, його фантазії, забарвлений ступенем його таланту та ще й позначений пануючим у певний час художнім стилем. Твір мистецтва, – пише доктор філософії та мистецтвознавства Д.В. Степовик, – «є пропущеною» крізь чуттєвий, розумовий і світоглядний апарат художника, проєкцією навколишнього світу. Завдяки внесеному в картину чи гравюру особистісно – оціночному елементові, відображене в них середовище стає не копією самого себе, а сповненим усвідомленою цілеспрямованості «наслідуванням» природи, в якому бачив «сутність мистецтва» ще Аристотель [7, с.5].

Про це зазначав і класик світової літератури Густав Флобер: «Мистецтво – не дійсність, що б ти не творив, необхідно робити вибір з елементів, які воно надає» [4, с.178]. Тобто, не цілковита тотожність і не абсолютна адекватність між дійсністю та її образом у мистецтві. Проте як кіно-фото-відео-документ – об'єктивний, точний портрет того, що було насправді, що спостерігали сучасники на власні очі, чому були безпосередніми свідками.

Найдавнішим іконографічним джерелом є наскельні малюнки у печерах та гротах, які виникли ще в епоху палеоліту в місцях перебування первісних людей. З цього історичного періоду збереглися й перші з знайдених археологами скульптурні та графічні зображення, котрі дозволяють простежити розвиток не тільки матеріальної, але й духовної культури: світогляду, вірувань, обрядів, смаків первісної людини. Не можна не згадати й гравірування з геометричними мотивами умовно-абстрактного характеру та примітивним живописом в дольменах – найдавніших надгробних пам'ятниках, що дійшли до нас та багато інших мистецьких творів створених людиною.

Великий вклад в розвиток іконографії вніс доктор мистецтвознавства Г.Н.Логвин [6, 138 с.]. Він вивчав не тільки портрети в мініатюрі, а в першу чергу книжкову мініатюру, підкреслюючи, що їх автори створювали книжки, які виявились справжніми художніми

шедеврами. Саме глибина змісту, яскравість та лаконізм художніх засобів оздоблення книжок в цілому складають оригінальне, самобутнє явище в світовому мистецтві. Праці Г.Н.Логвина поєднують в собі дослідження мініатюри літописів і стародруків.

Вивченню української рукописної книги, її походженню, ошатності, оздобленню, ролі в історії присвятив доктор мистецтвознавства Я.П.Запаско [4, 164 с.]. Він розглядає такі пам'ятки світового значення, частина яких дійшла до нашого часу в оригіналі, як прославлені "Остромирове Євангеліє" (1056 – 1057 рр.), "Ізборник Святослава" (1073 р.), "Київський Псалтир" (1397 р.), "Пересопницьке Євангеліє" (1556 – 1561 рр.), пам'ятки ренесансної культури середини XV ст. "Службник" і "Євангеліє" волинського майстра Андрійчини, "Євангеліє" (1602 р.), "Службник" і "Требник архієрейський" (1632 р.), (обидві книги зі Львівщини), Службник Лазаря Барановича (1665 р.) з Новгород-Сіверського [4, с.13-57].

Книжкова мініатюра дала поштовх до появи гравюри [4, с.54], розквіт якої припадає на епоху Відродження.

Середньовічна графіка як і мініатюра також пов'язана з писемністю, з живим словом, яке не завжди було канонічним, зате будило думку, кликало до полеміки, проводило прогресивні для свого часу ідеї, але в цілому вони досить далекі «від зображення реальної дійсності», а «тематичний образний лад близький до ікони і фрески» – стверджує Д.В.Степовик [6, с.64].

З погляду наявності реалістичних елементів між середньовічною мініатюрою одного боку, і мініатюрою, гравюрою та малюнками XVI – XVIII ст., з другого, існує принципова відмінність. Вона – у різних ступенях умовності зображення, трактуванні простору, системі символів, співвідношенні фігуративного й орнаментально-декоративного образу. Але основна відмінність полягає у неоднаковому ставленні художника до людини та у визначенні її місця у світі [6, с.66].

Однією з перших гравюр на Русі вважається зображення апостола Луки та високохудожні орнаменти в книзі «Апостол» (1564 р.), виконані Іваном Федоровим. Надзвичайно цікаві гравюри в «Тріоді пісної» (1627 р.), «Євангелії Учительської» (1637 р.) та ін.

В 1622 р. Касіян Сакович в Лаврській типографії опублікував «Вірши на жалосний погреб зацного рицаря Петра Конашевича Сагайдачного гетьмана войска его королевської милості запорозького» [6, с.67], ілюстровані портретом П.Сагайдачного на коні з рушницею, гербом війська Запорозького й сценою захоплення козаками Кафи (Феодосії). Так в ілюструванні з'являються історичні постаті.

Портрети тогочасних політичних діячів Київської Русі, зображення Київських печер і церкви Успіння Києво-Печерської лаври, герби війська Запорозького, Львова, Львівського братства, Петра Могили, Петра Сагайдачного та ін. знаходилися й в роботі «Украинские книги кирилловской печати XVI – XVII вв. Каталог изданий, хранящихся в Государственной библиотеке им. В.И. Ленина» (М, 1978. Вып. 1). Як зазначав російський дослідник О.О.Сидоров у передмові до цього видання, – «Значного розвитку набула в українських стародруках сюжетна фронтиспісна та ілюстрована гравюра... Українські стародруки XVII ст. буквально рясніють сюжетними зображеннями... Сама поява ілюстрованої гравюри в українських стародруках – найважливіший внесок України в історію нашої вітчизняної книги...» [5, с.182].

Багато репродукцій та оздоблень гравюр вміщено в роботі Я.Запаска та Я.Ісаєвича «Пам'ятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих в Україні: В 3 кн.» (Львів, 1981, 1984). Тут описані всі відомі книжки, видруковані в Україні до 1700 р. кирилицьким та латинським шрифтами.

«Багатьом фронтиспісним гравюрам та ілюстраціям того часу притаманні міцний, реалістичний малюнок, виразність композиції, бездоганна технічна вправність» – пишуть автори [5, с.183]. Велику історичну та мистецьку цінність мають орнаментальні прикраси Івана Федорова, декоративні оздоби стрятинських, київських, львівських братських майстрів, книжкові візерунки в виданнях Михайла Сльозки, в чернігівських й унівських друках, а

орнаменти заставок та ініціалів острозьких видань схожі з орнаментом таких шедеврів українських рукописних пам'яток як "Пересопницьке Євангеліє".

Не обмину увагою джерелознавець й реалістичні портрети та ті сюжетні зображення, у яких правдиво відтворені елементи архітектури, інтер'єру та побуту того часу.

Важливим історичним зображувальним джерелом є портрет. «Малярський портрет, – відзначає Д.В. Степовик, більше успадкував ієратичні елементи ікони, образ людини в ньому пов'язаний з представницькою роллю»... «графічний же портрет, несучи в собі також представницьку роль, водночас тяжіє до «словесного опису» людини, він ілюстративний, інформаційний, засоби передачі індивідуальної сутності особи в ньому не такі різноманітні, як у портреті малярському» [6, с.113]. А взагалі, продовжує вчений, «портрет є найбільш людинознавчим жанром, в ньому простежується перебіг змістовних компонентів від церковного до світського мистецтва» [6, с.114].

Не менш важливим джерелом у вивченні історії розвитку портретного живопису є ікона. Ікона (від грец. *eikwn* – зображення) належить до нетлінного скарбу минулого. Це той же портрет, в основі якого – реальні люди, тільки канонізовані.

Походження ікони пов'язане з греко-візантійською цивілізацією. Ікона – це, з одного боку, твір як – національного мистецтва, так й водночас і всесвітнього, бо все людське починається з національного. Великі духовні й культурні цінності виникають і розвиваються на теренах конкретних націй і через них досягають масштабів загальнолюдського. З другого боку, як зазначає професор Д.Степовик, ікона «є частиною «зображальної Біблії», а тому являється об'єктом дослідження іконографії [6, с.184]. З моменту появи ікони й до нашого часу вона, як мистецький твір пройшла складний шлях свого становлення. Вважається, що засновником ікономалярства був євангеліст Лука, котрий, нібито першим змалював матір Ісуса Христа – Марію. За легендою Лука був високоосвіченою людиною, книжником, цілителем, а головне – вмільним художником. Недарма ж митці вважали його своїм захисником й заступником і малювали з пензлем у руці.

Розповсюдження християнства спричинило запровадження ікони. Різні автори (малярі, церковні ієрархи, ченці) створили кілька – збірників правил іконописання – ерміній які містили практичні поради щодо іконографії, матеріалів і техніки письма. Створювалося багато варіантів ікон одного образу або сюжету, вони по-своєму деталізували той самий варіант, домагалися певного розмаїття кольорів та відтінків. До VIII ст. малювання ікон не було детально регламентоване. Авторі вносили багато особистого, орієнтуючися на єгипетські епітафіальні портрети I – VI ст. Фаюмської оази. Ікони викладали мозаїкою, керамічними плитами, вишивали на тканинах, виливали з металу, ліпили з глини, різьбили з каменю, дерева та кості, виробляли з фініфті (емалі), малювали на тонких дощечках фарбами, розведеними в розплавленому воску тощо.

Сьомий Вселенський Собор, котрий зібрався 787 р. в місті Нікеї (Візантія), своїми суворими постановами поклав край розмаїттю манер, стилів і способів виготовлення ікон. Відтоді іконою почали вважати такий твір, який виконувався на кипарисовій дошці мінеральними фарбами, розведеними на яєчному жовтку з додаванням невеликої кількості освяченої води та винного оцту [6, с.185].

З прийняттям християнства Київською Руссю 988 р. було обрано східний обряд богослужіння, а з ним – й зразки візантійської іконографії, сформованої на базі мистецтва античних Греції та Риму й народного мистецтва християнського Сходу, тобто племен і народів, котрі населяли азійську частину Візантії – персів, арабів, вірмен та ін. У циклі лекцій Д. Степовика про історію української ікони, автором підкреслювалося, що антична та східна традиція іконописання й дали нам саме ту іконографію, що дійшла до нас. Бо саме у Візантії розвинулося мистецтво ікони в найвищих духовних і мистецьких зразках, де склалася символіка кольорів ікони, де були вироблені засоби і технічні методи її малювання.

На той час (XI – XIII ст.) Київська Русь була важливим культурним осередком. В ній з'явилася писемність, розпочалося регулярне літописання, засновувалися перші школи та бібліотеки, розвивалося прикладне та декоративне мистецтво, споруджувалися монументальні будівлі: Десятинна церква на честь Пресвятої Богородиці (989 – 996 рр.),

собори – кафедральний – Премудрості Божої або Святої Софії (1037 р.), Успіння Богородиці на території Печерського монастиря (1073 – 1089 рр.), Михайлівський Золотоверхий (1108 р.) та ін., які своїм мистецьким оформленням, мозаїками та фресками прославили Київську Русь і стали взірцем мистецького оздоблення храмів і на заході держави (у Галичі та Володимирі-Волинському), і на сході (в Суздалі та Ярославлі), і на півночі (у Полоцьку та Новгороді) [6, с.100]. Отже, свої знання, хист, досвід, набутий у Києві, зодчі та художники використовували у спорудженні архітектурних пам'яток в інших містах.

Високий рівень культури в Київській Русі свідчить про те, що іконописання, котре прийшло до нас з Візантії, лягло на благодатний ґрунт. Недарма Київ з XI ст. стає центром ікономалярства в Східній Європі.

Формування власного стилю іконописання не порушувало канонічних основ цього мистецтва, а наближало до реалістичного, до реалій життя. «Тривимірність, пряма перспектива, теплий колорит, тонка згармованість барв, їх тональні переходи, наближення ліків святих до рис місцевого населення - ось головні ознаки, характерні для київського ікономалювання...» – зазначає Д.В. Степовик [6, с.187].

Монголо-татарська навала призвела до того, що Київська Русь, як централізована держава, перестала існувати, хоч деякі вогнища державного життя зберігалися на західних теренах. Так, останнім часом, знайдені ікони з Волині, періоду монгольсько-татарської навали – Мати Одигітрія (Провісниця) та Мати Дорогобузька. Вони дають змогу ознайомитися з волинською школою ікономалювання того часу. Це – округлість форм, похилість плечей, східні риси обличчя, величезні очі, які проникають в душу, та теплота колориту. Кожний колір і відтінок відсвічують ніжністю та теплом.

Під час занепаду Київської Русі ікона виступає духовним, образотворчим літописом України, зміцнює ідеї своєї рідної захисної сили – містичного оберерега від небезпеки.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
		вибіркова		
денна/заочна форма навчання	02- Культура і мистецтво 023 - образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація бакалавр	Семестр 5; 6		
Кількість годин, кредитів 216/6				денна
		Лекції 16 год.	12	
		Практичні 44 год.	14	
		Лабораторні 46 год.	0	
		Самостійна робота 54 год.	80	
		Індивід . робота 56 год.	14	
		Форма контролю: екзамен		екзамен

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Програма розрахована на оволодіння студентами знаннями з іконографії, як галузі, що займається вивченням різних видів візуальних мистецтв.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Фахові компетенції, що формуються під час вивчення дисципліни:

- *соціальноособистісні*: здатність учитися; здатність до критики й самокритики; креативність, здатність до системного мислення; адаптивність і комунікабельність;

- *загальнонаукові*: базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки; базові знання фундаментальних розділів мистецтва; базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; базові знання фундаментальних наук;

- *інструментальні*: здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою; навички роботи з комп'ютером; навички управління інформацією; навички роботою у мережі Інтернет; дослідницькі навички.

- *загальнопрофесійні*: мати уявлення про фундаментальні технологічні експерименти в образотворчому мистецтві, іконографічно-композиційні схеми, мати уявлення про теорію мистецтва; мати уявлення про історію розвитку образотворчого мистецтва, її сучасний стан та внесок українських мистецтвознавців у науку та культуру держави;

- *спеціалізовано-професійні*: здатність здійснювати методичну діяльність при навчанні образотворчому мистецтву; здатність організовувати навчальний процес з образотворчого мистецтва на засадах особистісно-орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів; здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання навчальних досягнень в галузі культури і мистецтва; здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння технологіями і техніками візуальних мистецтв, аналізувати іконографічно-композиційні схеми в інтер'єрах храмів, іконографічні програми іконостасів та стінописів Волинських храмів.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма навчання

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лекц.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Інд. роб.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Іконографія як наука. Зображальні джерела з історії України							

Тема 1. Іконографія- як галузь спеціальних історичних дисциплін зорового плану.	15	2	2		7	4	
Тема 2. Іконографічна програма фрескових розписів візантійських і давньоруських храмів.	19	2	2	4	7	4	
Тема 3. Київська Русь – важливий культурний осередок в іконографічній системі зображень.	23	2	4	4	7	6	
Тема 4. Історична еволюція іконографії «Трійці» та ікони «Господь Саваот»: символічні представлення і старозавітні «прообрази».	29	2	4	8	7	8	
Разом за змістовим модулем 1	86	8	12	16	28	22	
Змістовий модуль 2. Іконографія у сучасному українському сакральному мистецтві.							
Тема 5. Сакральне мистецтво Західних областей України, як предмет наукового вивчення.	15				7	8	
Тема 6. Іконографічні особливості «Волинської ікони».	35	4	8	8	7	8	
Тема 7. Іконографічні програми іконостасів в храмах України.	39	2	12	10	7	8	
Тема 8. Іконографічні програми стінописів, та композиційно-іконографічні схеми в церковних спорудах Волині.	41	2	12	12	7	8	
Разом за змістовим модулем 1	130	8	32	30	28	32	
Загальна кількість годин	216	16	44	46	56	54	

Заочна форма навчання

Таблиця 3

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лекц.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Кон сул ьта ції	Сам. роб.	Контр. роб.

1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. . Іконографія як наука. Зображальні джерела з історії України							
Тема 1. Іконографія- як галузь спеціальних історичних дисциплін зорового плану.	10					10	
Тема 2. Іконографічна програма фрескових розписів візантійських і давньоруських храмів.	12	2				10	
Тема 3. Київська Русь – важливий культурний осередок в іконографічній системі зображень.	14	2	2			10	
Тема 4. Історична еволюція іконографії «Трійці» та ікони «Господь Саваот»: символічні представлення і старозавітні «прообрази».	14	2	2			10	
Змістовий модуль 2. Іконографія у сучасному українському сакральному мистецтві.							
Тема 5. Сакральне мистецтво Західних областей України, як предмет наукового вивчення.	10					10	
Тема 6. Іконографічні особливості «Волинської ікони».	16	2	4			10	
Тема 7. Іконографічні програми іконостасів в храмах України.	14	2	2			10	
Тема 8. Іконографічні програми стінописів, та композиційно-іконографічні схеми в церковних спорудах Волині.	16	2	4			10	

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Таблиця 3

№ з/п	Тема
	Змістовий модуль 1. Іконографія як наука. Зображальні джерела з історії України
1	Тема 1. Іконографія- як галузь спеціальних історичних дисциплін зорового плану.

	Опрацювати рекомендовану до теми літературу.
2	Тема 2. Іконографічна програма фрескових розписів візантійських і давньоруських храмів. Опрацювати рекомендовану до теми літературу.
3	Тема 3. Київська Русь – важливий культурний осередок в іконографічній системі зображень. Опрацювати рекомендовану до теми літературу.
4	Тема 4. Історична еволюція іконографії «Трійці» та ікони «Господь Саваот»: символічні представлення і старозавітні «прообрази». Опрацювати рекомендовану літературу.
	Змістовий модуль 2. Іконографія у сучасному українському сакральному мистецтві.
5	Тема 5. Сакральне мистецтво Західних областей України, як предмет наукового вивчення. Опрацювати рекомендовану до теми літературу.
6	Тема 6. Іконографічні особливості «Волинської ікони». Опрацювати рекомендовану до теми літературу.
7	Тема 7. Іконографічні програми іконостасів в храмах України. Опрацювати рекомендовану до теми літературу.
8	Тема 8. Іконографічні програми стінописів, та композиційно-іконографічні схеми в церковних спорудах Волині. Опрацювати рекомендовану до теми літературу.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Тема 1. Історична еволюція іконографії «Трійці» та ікони «Господь Саваот»: символічні представлення і старозавітні «прообрази». – 26 год.

Завдання для практичного опрацювання. Дослідити іконографічно-композиційні схеми Східнохристиянської традиції іконопису в іконографічній системі досліджень.

Тема 2. Іконографічні програми стінописів, іконостасів та композиційно-іконографічні схеми в церковних спорудах Волині. – 30/ 14 год.

Завдання для практичного опрацювання. Розробити іконографічну програму стінописів та іконостасів храмів м. Луцька, та провести порівняльну характеристику.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Таблиця 4

Поточний контроль								Модульний контроль		Загальна кількість балів
Модуль 1				Модуль 2				Модуль 2		
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				ІНДР	МКР 1	МКР 2
T.1	T.2	T.3	T.4	T.1	T.2	T.3	T.7			
3	3	3	3	3	5	5	5	10	40	

Критерії оцінювання змістових модулів

"Відмінно"- (5- балів) одержує студент, що показав:

- всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу;
- уміння самостійно виконувати завдання, передбачені навчальною програмою;
- знання основної і додаткової літератури за курсом;
- творчі здібності в розумінні, викладі і використанні навчального матеріалу;
- уміння бачити і встановлювати між предметні зв'язки у вивченій інформації, усвідомлювати взаємозв'язки основних понять навчальної дисципліни.

"дуже добре"-(4бали) ставиться студенту, який:

- показав повне знання програмного матеріалу, досконало володіє термінологією;
- на належному рівні засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, уміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"добре"-(3 бали) ставиться студенту, який:

- показав неповне знання програмного матеріалу;
- успішно виконав передбачені програмою завдання;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, уміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"задовільно"-(2 бали) ставиться студенту, який:

- на достатньому рівні володіє методикою виконання роботи;
- на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з не значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає не значні помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"достатньо"-(1 бал) ставиться студенту, який:

- показав не повне знання програмного матеріалу;
- виконав передбачені програмою завдання з значними помилками;

- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає значні помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вмів поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"незадовільно" (0- балів) ставиться студенту, який:

- показав низький рівень знань основного програмного матеріалу;
- допускає принципові помилки у виконанні завдань.

"відмінно" - (3 бали) одержує студент, що показав:

- всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу;
- вміння самостійно виконувати завдання, передбачені навчальною програмою;
- знання основної і додаткової літератури за курсом;
- творчі здібності в розумінні, викладі і використанні навчального матеріалу;
- вміння бачити і встановлювати між предметні зв'язки у вивченій інформації, усвідомлювати взаємозв'язки основних понять навчальної дисципліни.

"добре"-(2 бали) ставиться студенту, який:

- показав повне знання програмного матеріалу;
- успішно виконував передбачені програмою завдання;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, вміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"задовільно"-(1 бал) ставиться студенту, який:

- на достатньому рівні володіє методикою виконання практичної роботи;
- на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з не значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає не значні помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вмів поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності

"незадовільно"-(0 балів) ставиться студенту, який:

- показав низький рівень знань основного програмного матеріалу;
- допускає принципові помилки у виконанні завдань.

Критерії оцінювання МКР.

"Відмінно"- (37-40 балів) одержує студент, що показав:

- всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу;
- уміння самостійно виконувати завдання, передбачені навчальною програмою;
- володіння вимогами до оформлення літератури за курсом;
- творчі здібності в розумінні, викладі і використанні навчального матеріалу;
- уміння бачити і встановлювати між предметні зв'язки у вивченій інформації, усвідомлювати взаємозв'язки основних понять навчальної дисципліни.

" дуже добре"- (34-36 балів) ставиться студенту, який:

- показав повне знання програмного матеріалу, досконало володіє термінологією;
- успішно виконував передбачені програмою завдання з застосуванням вимог щодо написання та оформлення науково-дослідницьких робіт ;
- на належному рівні засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, уміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

" добре"- (30-33 балів) ставиться студенту, який:

- знання програмного матеріалу студентом засвоєне на належному рівні;
- успішно виконував передбачені програмою завдання;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, уміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"задовільно"- (25-29 балів) ставиться студенту, який:

- на достатньому рівні володіє методикою виконання практичної роботи;
- на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з не значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає не значні помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"достатньо"- (19-24 балів) ставиться студенту, який:

- показує не повне знання програмного матеріалу;
- на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"незадовільно"(0-18 балів) ставиться студенту, який:

- показав низький рівень знань основного програмного матеріалу;
- допускає принципові помилки у виконанні завдань.

"відмінно" - (18-20 балів) одержує студент, що показав:

- всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу;
- уміння самостійно виконувати завдання, передбачені навчальною програмою;
- володіння вимогами до оформлення літератури за курсом;
- творчі здібності в розумінні, викладі і використанні навчального матеріалу;
- уміння бачити і встановлювати між предметні зв'язки у вивченій інформації, усвідомлювати взаємозв'язки основних понять навчальної дисципліни.

" дуже добре"-(14-17 балів) ставиться студенту, який:

- показав повне знання програмного матеріалу, досконало володіє термінологією;
- успішно виконував передбачені програмою завдання з застосуванням вимог щодо написання та оформлення науково-дослідницьких робіт ;
- на належному рівні засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, уміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

" добре"-(10-13 балів) ставиться студенту, який:

- знання програмного матеріалу студентом засвоєне на належному рівні;
- успішно виконував передбачені програмою завдання;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, уміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"задовільно"-(8-9 балів) ставиться студенту, який:

- на достатньому рівні володіє методикою виконання практичної роботи;
- на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з не значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає не значні помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"достатньо"-(6-7 балів) ставиться студенту, який:

- показує не повне знання програмного матеріалу;
- на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"незадовільно"(0-18 балів) ставиться студенту, який:

- показав низький рівень знань основного програмного матеріалу;
- допускає принципові помилки у виконанні завдань.

Критерії оцінки ІНДР.

"відмінно"-(9-10- балів) одержує студент, що показав:

- всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу;
- вміння самостійно виконувати завдання, передбачені навчальною програмою;
- знання основної і додаткової літератури за курсом;
- творчі здібності в розумінні, викладі і використанні навчального матеріалу;
- вміння бачити і встановлювати між предметні зв'язки у вивченій інформації, усвідомлювати взаємозв'язки основних понять навчальної дисципліни.

"дуже добре"-(7-8 балів) ставиться студенту, який:

- показав повне знання програмного матеріалу, досконало володіє термінологією;
- на належному рівні засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, вміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"добре"-(5-6 балів) ставиться студенту, який:

- показав неповне знання програмного матеріалу;
- успішно виконав передбачені програмою завдання;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі;
- показав систематичні знання по предмету, уміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"задовільно"-(4 бали) ставиться студенту, який:

- на достатньому рівні володіє методикою виконання роботи;
- на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з не значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає не значні помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"достатньо"-(3 бали) ставиться студенту, який:

- показав не повне знання програмного матеріалу;
- виконав передбачені програмою завдання з значними помилками;
- засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає значні помилки;
- показав не повні знання по предмету, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

"незадовільно"(0-2- бали) ставиться студенту, який:

- показав низький рівень знань основного програмного матеріалу;
- допускає принципові помилки у виконанні завдань.

Шкала оцінювання: денна форма

Оцінка в балах за всі види діяльності	Оцінка	
	Для екзамену	Для заліку
90-100	Відмінно	зараховано
82-89	Дуже добре	
75-81	Добре	
67-74	Задовільно	
60-66	Достатньо	

1-59	Незадовільно	Не зараховано(з можливістю повторного складання)
------	--------------	--

Шкала оцінювання: заочна форма

Оцінка в балах за всі види діяльності	Оцінка	
	Для екзамену	Для заліку
5	Відмінно	зараховано
4	Дуже добре	
3	Добре	
2	Задовільно	
1	Достатньо	
0	Незадовільно	Не зараховано(з можливістю повторного складання)

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за 100 бальною шкалою. Воно включає оцінювання студента за кожну тему, оцінку за модульну контрольну роботу. *Поточний* контроль загалом становить 30 балів за заліковий кредит. 60 балів відводиться на *підсумковий* модульний контроль, 10 балів за виконання ІНДР.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння студентом теоретичного матеріалу, практичних навиків, здатності застосувати отримані знання з вивченої дисципліни.

Поточний контроль реалізується у формі оцінки на практичних заняттях, контролю засвоєння навчального матеріалу запланованого на самостійне опрацювання студентом. *Поточна* модульна оцінка визначається як сума оцінок за певну навчальну діяльність протягом роботи на практичних заняттях.

Модульний контроль здійснюється у формі виконання студентом модульного контрольного завдання згідно затвердженого графіку. Контрольні модульні роботи проводяться у письмовій формі. Студенти виконують практичну науково-дослідну роботу з подальшим її захистом. Тематика обирається узгоджується з викладачем. Оцінка за контрольну модульну роботу доводиться до відома студентів не пізніше семи днів після проведення. У випадку відсутності студента на модульному контролі з будь яких причин (через не допуск, хворобу, тощо) студент повинен повторно пройти модульний контроль у визначені кафедрою терміни. Максимальна оцінка – 60 балів.

Формою підсумкового контролю є іспит. Іспит проводиться на основі набраної сумарної кількості балів поточного і підсумкового модульного контролю. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали виконавши певний вид робіт (наприклад перездати тему, написати підсумковий тест).

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексантрович В. Іконостас П'ятницької церви у Львові // Львів. Історичні нариси. – Львів, 1996.
2. Драган М. Українська декоративна різьба XVI-XVIII ст./М. Драган – К: 1970.
3. Зілінко Р. Ряд Неділь П'ятдесятниці із жовківського іконостасу Івана Рутковича. (Матеріали до каталогу творів Івана Рутковича в Національному музеї у Львові) // Літопис Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького./Р.Зілінко – Львів, 2006. – № 4 (9).
4. Запаско Я.П. Мистецтво книги в Україні в XVI – XVIII ст. / Я.П. Запаско / – Львів, 1971. – 140 с.
5. Маркітант Л. Іконографія в системі спеціальних історичних дисциплін // Спеціальні історичні дисципліни та джерелознавство. –К., 2001. – Вип. 2. – С. 178-190.
6. Свенціцька В. Іван Руткович і становлення реалізму в українському малярстві XVII ст./ В. Свінціцька – Київ, 1966. С.23.
7. Степовик Д.В. Українська графіка XVI – XVIII століть. Еволюція образної системи. – К., 1982. – 220 с.
8. Специальные исторические дисциплины. – К., 1992. – 190 с.
9. Таранущенко С. Український іконостас // Записки Наукового Товариства Шевченка. – Т. 227
10. Шуліка В.В. Церковний живопис Слобожанщини середини XIX - поч. XX ст./ автореф. дис. к. мист.- Харків – 2010.- 24 с.
11. Giemza J. Ikonostas z cerkwi p. w. ?wi?tego Miko?aja w Lubaczowie. Ukrai?ska sztuka cerkiewna XVII wieku wobec tradycyjnych warto?ci ideowo-estetycznych// Polska-Ukraina. Spotkanie kultur, [без місця], 1997.
12. Janocha M. Ukrai?skie i bia?oruskie ikony ?wi?teczne w dawnej Rzeczypospolitej. – Warszawa, 2001.
13. Janocha M. Ikonostasy w cerkwiach Rzeczypospolitej w XVII-XVIII wieku // Przegl?d Wschodni. – Tom VIII. – Zeszyt 4 (32)